

CO CZYTAĆ

Astronom i piwowar z Gdańska Jan Heweliusz (1611–1689)

Zofia Gołąb-Meyer

28 stycznia 2011 roku minęło 400 lat od narodzin wielkiego astronoma Jana Heweliusza. Z tej okazji ukazało się wiele artykułów na jego temat zarówno drukiem, jak i w Internecie.

W Internecie szczególnie polecamy doskonały artykuł Jarosława Włodarczyka *Piwowar z Gdańska*, z którego zaczerpnięte Państwo informacje nie tylko o edukacji Heweliusza, jego pracy naukowej, dziełach przez niego napisanych, zbudowanym obserwatorium, lecz także o działalności biznesowej, kontaktach naukowych oraz z władcami. Artykuł jest pięknie ilustrowany (<http://www.wiw.pl/nawinki/astro nomia/200101/20010130-002.asp>).

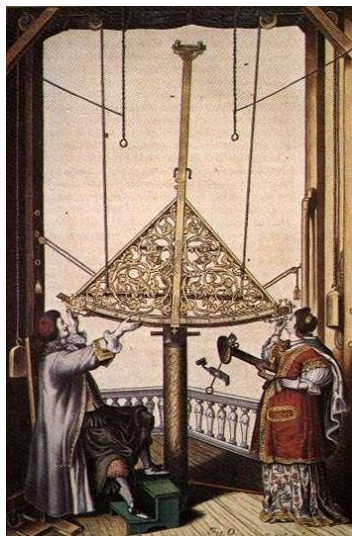
Czytając życiorys Heweliusza można zapomnieć, iż żył on 400 lat temu w zupełnie innej niż współczesna Europie. W czasach, w których nie jeździły pociągi, nie latały samoloty, nie było telefonów, a i poczta dopiero raczkowała. Tymczasem Heweliusz był niesłychanie nowoczesny. Genialnie łączył pracę naukową ze społeczną (był rajcą) i z prowadzeniem interesów (browary).

Luneta do obserwacji Słońca metodą projekcji. Rycina z dzieła Heweliusza *Machinae coelestis pars prior* (Gdańsk 1673)

Heweliusz dbał o kontakty w władcami, zabiegał o swój PR. Badania Heweliusza wspierał król Jan Kazimierz i nadał mu przywilej na prowadzenie drukarni. W roku 1677 król Jan Sobieski przyznał mu pensję w wysokości 1000 florenów rocznie, w roku 1678 zwolnił od płacenia podatków z browarów, a po pożarze w 1679 roku sfinansował mu powtórne urządzenie obserwatorium.

Heweliusz nie zaniedbywał też życia rodzinnego. Miał sporą gromadkę dzieci, a młodą i utalentowaną żonę wciągnął do pomocy nie tylko w interesach, ale przede wszystkim w pracy naukowej. To ona, Elżbieta z domu Koopmann, zadbała o jego spuściznę i prowadziła dalej badania po śmierci męża. Wydała też dwie książki z wynikami obserwacji Heweliusza.

Heweliusz z drugą żoną, Elżbietą, prowadzą obserwacje wielkim oktantem. Do celowania ku gwiazdom służyły przeziernice nie wyposażone w lunetę. Rycina z dzieła *Machinae coelestis pars prior* (Gdańsk 1673)

Na ten temat można więcej przeczytać w książce Kornelii Stepan, *Żona Astro-noma. Historia Elżbiety Katarzyny Heweliusz*, Wyd. Bukowy Las, Wrocław 2010 oraz w artykule Juliusza Domańskiego *Jan i Elżbieta Heweliuszowie*, opublikowanym w „Fizyce w Szkole” Nr 1, 2011.

Polecamy też kalendarz Fundacji Gdańskiej, *Almanach 2011*, który zawiera piękne ilustracje i na każdy miesiąc krótkie artykuły o Heweliuszu:

1. *Gdańszczanin* – Helena Dzienis
2. *W Gimnazjum Akademickim* – Lech Mokrzecki
3. *Browarnik* – Andrzej Januszajtis
4. *Badacz Księżycy* – Jarosław Włodarczyk
5. *Rajca miejski* – Jerzy Samp
6. *Wydawca i drukarz* – Ewa Ogonowska
7. *Uczony-artysta* – Karolina Targosz
8. *Twórca zegara wahadłowego* – Grzegorz Szychliński
9. *Mąż swoich żon* – Voula Saridakis
10. *Królewscy mecenas* – Karolina Targosz
11. *Uranograf* – Jarosław Włodarczyk
12. *Żywa legenda Gdańska* – Jerzy Samp

<http://www.fundacjagdanska.pl/pliki/12portretow.pdf>

Ciekawe artykuły dotyczące Heweliusza można też znaleźć na stronie pani Małgorzaty Czerniakowskiej, pracownicy Archiwum Gdańskiego (<http://emmcz.republika.pl/>) oraz na stronie *Zwojów*: Andrzej Kobos *Kilkoro sławnych gdańszczan* (<http://zwoje-scrolls.com/zwoje43/text14.htm>).